

EEN PAAR ZAKEN (nog eens) OP EEN RIJ

TWEDE AD en COLLEGEgeld OMWEG voor een PROPEDEUSEDIPLOMA BEELDVORMING rond de Ad

Inleiding

Regelmatig worden we geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen, uitmondend in vragen over zaken die daarmee te maken (kunnen) hebben. Ook zijn er aspecten van de Ad-opleiding die al vaker over het voetlicht zijn getild, maar die kennelijk toch wat extra in de schijnwerpers kunnen worden gezet. In dit nummer lopen we een drietal daarvan na, kort, om niet teveel in herhalingen te vervallen.

1. Instellingscollegegeld voor een tweede Ad

Het is elke hogeschool onderhand wel duidelijk geworden dat het doen door iemand van twee Ad's in plaats van één Bachelor voor wettelijk collegegeld – waarbij de overheid een bijpassende vergoeding aan de hogeschool geeft – binnen de huidige wet- en regelgeving niet mogelijk is. Hoe dan om te gaan met iemand die dit toch wil gaan doen? Dat kan al dan niet zonder onderbreking, bijvoorbeeld door te gaan werken na de eerste Ad en dan te merken dat een tweede Ad een prima verrijking van het scholingspalet kan betekenen?

Wettelijk gezien houdt dit in dat de hogeschool instellingscollegegeld in rekening dient te gaan brengen voor de tweede Ad. Men mag zelf de hoogte ervan betalen als het bedrag maar minimaal gelijk is aan het wettelijk collegegeld voor de reguliere studenten.

Uiteraard streeft een hogeschool naar een kostendekkende situatie, met normaal gesproken twee inkomenscomponenten: collegegeld en overheidsgeld. Bij die tweede Ad zou het derhalve logisch zijn als het instellingscollegegeld minimaal gelijk is aan de werkelijke kosten.

Maar er kan met de situatie worden 'gespeeld'. De kosten kunnen als marginale kosten worden gezien, door deze studenten – en het zal om een relatief klein aantal mensen gaan – te beschouwen als 'aanschuivers'. Een klas of cohort zal nooit helemaal vol zitten (hangt wel van de werkvorm af). Dat zou kunnen inhouden dat voor deze studenten ook met wettelijk collegegeld kan worden volstaan. Zij krijgen niet de voordelen vanuit de overheid die een reguliere student wel mag genieten, maar als het om deeltijders gaat kan de werkgever ook nog een flinke duit in het zakje doen.

Het is voorstelbaar dat deze aanpak wordt opgenomen in de instellingsstrategie. Bijvoorbeeld dat het alleen geldt voor degenen die de eerste Ad bij de hogeschool hebben behaald. Mogelijk dat je het als een premie kunt zien als zij die Ad dan ook nog eens in maximaal 2 jaar hebben afgerond. De achterliggende gedachte daarbij is dat als die persoon na de tweede Ad toch op een gegeven moment opteert voor het behalen van de Bachelor, hij of zij recht heeft op het daarvoor betalen van het wettelijk collegegeld en dat de overheidsbekostiging gewoon nog voor twee jaren aanwezig is (plus een diploma-bonus, eigenlijk ook een extra inkomensbron, met terugwerkende kracht voor de tweede Ad). Kortom, een mooie casus voor een sessie van het management met de financiële afdeling.

2. Als een Ad'er toch een propedeusediploma wil - via een omweg

De gemoederen blijven in beweging als het gaat om het feit dat sinds begin 2018 Ad'ers geen propedeusediploma meer mogen worden uitgereikt. Er kan wel een hogeschoolverklaring voor die 60 punten worden verstrekt, gewoon met dezelfde opmaak als een diploma en dito supplement, maar kennelijk wordt dit toch als een surrogaat-oplossing gezien. Daarnaast is zoiets aan veel studenten niet uit te leggen, zeker niet aan degenen die deeltijds studeren en dat vooral doen in samenspraak met de werkgevers. Zij willen een diploma voor het persoonsdossier, als keihard bewijs dat een formeel deel is afgerond. Hogescholen zien het extra werk niet echt als belastend, maar juist als een kans om hun studenten in het zonnetje te zetten – in bijzijn van anderen die dit kunnen meevieren.

Nu duikt ook nog de klacht op dat het weghalen van het P-diploma wordt gezien als een verlaging van de status van de Ad. Iemand die hetzelfde presteert bij de inhoudelijk verwante B-opleiding, krijgt dat diploma wel. Het is echt helemaal zuur als de Ad en de Bachelor zodanig sterk verwant zijn dat door de opleiding is gekozen voor een gemeenschappelijk eerste leerjaar. Dan is deze discriminatie helemaal niet meer te verklaren.

In het werkveld en bij bepaalde sectoren wordt veel rond loopbanen, cao's, salarisschalen e.d. opgehangen aan formele diploma's. Dat leidt er nu toe dat een P-diploma van een Bachelor soms hoger qua status wordt ingeschaald dan het Ad-diploma na twee jaar! Met een Ad moet je weer aankloppen bij de Bachelor, met een P-diploma kun je gewoon doorstuderen... Eigenlijk te gek voor woorden, maar kennelijk is in bepaalde sectoren de Ad nog niet zodanig in het persoonsbeleid geland dat men weet waar de Ad en de Bachelor in het systeem een plek hebben gekregen

Dubbele inschrijving Ad en Bachelor

Wat kan er dus gebeuren bij opleidingen voor de Ad en Bachelor die het eerste jaar gemeen hebben? De Ad-studenten schrijven zich noodgedwongen tevens in bij de Bachelor, en als ze het eerste jaar hebben afgerond krijgen ze als Bachelor-student het P-diploma. Vervolgens wordt het Ad-diploma behaald en kunnen zij daarmee twee papiertjes overleggen bij de werkgever – elk jaar een formeel diploma.

Het vraagt van de hogeschool aanvullende registratie en meer tijd voor het bijhouden van de resultaten in twee systemen. Ook moet bij een accreditatie worden uitgelegd dat de uitval in de Bachelor na het eerste jaar een wel heel specifieke oorzaak heeft... Het kost de overheid geen extra geld, maar de hogeschool wel als het gaat om het inzetten van menskracht.

Instromen met Ad in een Bachelor: P-diploma opeisen

Een andere interessant maar lastig scenario is dat Ad'ers na het behalen van het Ad-diploma instromen bij de (inhoudelijk verwante) Bachelor in de laatste twee jaren – en vervolgens na de toelating ervoor het P-diploma van de Bacheloropleiding opeisen. Het argument is dat ze vrijstelling hebben gekregen van de eerste twee jaren, inclusief het eerste gelijkwaardige jaar. Of dat ze op basis van een procedure die valt onder het 'erkennen van eerder verworven competenties', zoals nu gebeurt bij de experimenten rond deeltijdse hbo-opleidingen, een validatie van de leeruitkomsten van die fase met de eerste twee jaren hebben ondergaan.

In beide gevallen kan in principe het P-diploma worden aangevraagd bij de examencommissie. Met de wetgeving in de hand staat niets een examencommissie in de weg om een formeel diploma volledig op basis van EVC (validering/vrijstellingen¹) af te geven. Maar een hogeschool kan in de OER opnemen dat dit niet mag. Ook kan door een landelijk opleidingsoverleg worden afgesproken dat het landelijk gezien niet kan en dat door zo iemand in ieder geval een afstudeeropdracht moet worden gedaan. Maar dan heb je het alleen over de Ad en de Bachelor, en niet over de propedeuse. Daarbij is in het algemeen het afsluitend examen het simpelweg constateren dat aan de eisen van de 60 punten is voldaan. Het is dus de vraag of wat wettelijk niet is verboden, door een hogeschool kan worden ingeperkt – ook als de NVAO en de Inspectie wel eens vraagtekens plaatsen bij het verlenen van

---

¹ Er is een goede discussie te voeren over het verschil van het verlenen van vrijstellingen met het valideren van eerder verworven competenties (werkervaring, diploma's, certificaten e.d.) door het benoemen van leeruitkomsten die al worden beheerst. Het lijkt ons een semantische kwestie. Het proces leidt in beide gevallen tot het 'inperken' van de nog te volgen studie. Vrijstellingen worden verleend, dus vastgelegd; bij validatie wordt gezegd wat nog moet worden gedaan – en niet wat niet meer hoeft te worden gevolgd. Maar het effect is in beide gevallen gelijk. Voer voor juristen en scherpslijpers.

vrijstellingen, als het gaat om een gelijkwaardige kwaliteit met de tentamens die regulier worden afgenomen.

Maar links- dan wel rechtsom zijn er dus rechten van de instromende student om een P-diploma op te eisen – al is maar om de wantrouwende en nog niet met de Ad bekende werkgever gerust te stellen. Misschien is het een tijdelijk probleem. Laten we dat hopen.

3. Onbekendheid met de Ad en misverstanden

Op 8 november was de eerste landelijke Ad-manifestatie na de verzelfstandiging van de Ad als opleiding binnen het hbo. Er waren honderden betrokkenen, belangstellenden en nieuwsgierigen naar Almere gekomen om te merken dat de Ad steeds meer in de picture komt, aandacht krijgt en dus ook de erkenning verwerft die deze route verdient.

Op de website van ScienceGuide stond een verslag met de hoogtepunten van deze dag. Mooi verwoord, goede reclame. Toch liepen we weer tegen een aantal misverstanden aan als het gaat om de Ad als fenomeen. Net als bij het punt hierboven over de propedeuse zal dat ongetwijfeld een tijdelijk iets zijn, maar de Ad-betrokkenen moeten de 'buitenwacht' zo goed mogelijk bij de les houden.

We geven hier een aantal passages uit het artikel, cursief, gevolgd met onze kanttekening. We blijven scherp opereren...

“Dat het aanbod nog verder uitbreidt is ook nodig legde de ChristenUnie wethouder uit. “De AD is belangrijk omdat het een belangrijke schakel is in de verbinding tussen het middelbaar onderwijs en het hoger onderwijs.”

De opening werd mede verricht door de wethouder voor onderwijs in Almere. Hij maakt een wat klasieke fout nl. door de Ad niet echt te zien als hoger onderwijs. Hij zou dus beter kunnen zeggen, zoals dat steeds meer gebeurt: Het is een belangrijke schakel in de leerlijnen naar hogere niveaus, door de positie tussen mbo-4 en hbo-Bachelor, voor degenen die niet de vierjarige route willen volgen.

“Een vrij groot deel van de bevolking van Almere heeft een mbo-opleiding. Wij zijn gewoon op zoek naar een verbreding daarvan.”

Hij zal ongetwijfeld een verdieping bedoelen, na mbo een hbo-grad behalen, op een hoger niveau.

“Wel had Maassen Van den Brink nog een aantal waarschuwingen. “Wat ik zelf misschien wel een probleem zou kunnen vinden is de financiering. Dat is op allerlei manieren geregeld, het is bekostigd onderwijs en het wordt ook vaak deels particulier gefinancierd. Er is ook een regeling vanuit het ministerie. Maar vanuit het ministerie weet je ook dat als er een regeling is waar veel gebruik van gemaakt wordt, dat die regeling dan ook weer afgeschaft wordt. Dus hoe betrouwbaar is die financiering die er achterlicht? Dat is een punt dat we wel in de gaten moet houden.”

We vermoeden bij de voorzitter van de Onderwijsraad dat er in haar key-note mogelijk een misverstand is geslopen nl. het verwarren van de Ad-bekostiging met de experimenten met vraagfinanciering, zijnde de mogelijkheid om bekostigde opleidingen te laten omzetten naar marktgerichte en als privaat te behandelen studies. Werknemers en anderen kunnen daarvoor nu vouchers inzetten, gefinancierd door de overheid. En ja, dat mag ook een Ad betreffen.

Het zou erger zijn als wordt gedacht dat de Ad-opleidingen anders worden bekostigd dan de Bacheloropleidingen en nog erger, dat deze ook nog maar tijdelijk door de overheid worden betaald en dat er straks voor de Ad een privaat bedrag door de student op tafel dient te worden gelegd.

Laten we dit maar zien als een misverstand, of dat de verslaglegging heeft geleid tot een verkeerde combinatie van uitspraken (en dat het 'achterlicht' een Freudiaanse verschrijving is).

“Ook ligt uitholling van het bekostigd onderwijs op de loer. “Daarnaast moet je waken voor kannibalisering van het bekostigd onderwijs. Je ziet meer en meer gebeuren dat bedrijfsopleidingen – ik zou niet willen zeggen infiltreren in het bekostigd onderwijs, – steeds meer reguliere studenten binnen bedrijven halen en daar ook opleiden. Wat het mooie is aan de AD is dat het van beide kanten komt. Het komt van het onderwijsveld en het komt vanuit bedrijfsleven. Ik vind dat die balans moet blijven en dat er geen kannibalisering van bekostigd onderwijs door het bedrijfsleven moet plaatsvinden. Maar dat er wel degelijk samenwerking moet zijn op alle fronten.”

Ze geeft hiermee een onverwachte invulling aan het begrip van kannibalisering. Men riep een paar jaren geleden dat de Ad-opleidingen zouden gaan leiden tot minder instroom in de Bachelor. Dat gebeurt nauwelijks. Wel zou het moeten leiden, en dat gaf ze ook aan, tot een veel hoger rendement

in de Bachelors. Studenten die de Bachelor kennelijk niet in een vierjarig 'blok' aankunnen en prima voor de Ad een doelgroep vormen, moeten goed worden voorgelicht – en ja, dan gaan er minder naar de eerste jaren van de Bachelor. Maar... ze kunnen later altijd weer op de schreden terugkeren, met een Ad op zak.

Maar het gaat haar om een waarschuwing bij het doen van jongeren van een zgn. werkend-leren traject – een vorm die over de gehele wereld steeds belangrijker wordt, als oplossing bijvoorbeeld voor het tegengaan van jeugdwerkloosheid en het promoten van het opleiden voor beroepen waarbij veel vraag is naar werkkrachten met de juiste competenties.

Het gaat dan niet om het uithollen van het totale onderwijssysteem waarin bedrijfsopleidingen, private maatwerktrajecten en interne scholingsprogramma's een plek hebben. Die leerlijnen kunnen uitstekend uitpakken. Ook is er een mogelijkheid om deze kwalificaties aan het NLQF, het Nederlandse Raamwerk voor kwalificaties, te koppelen. Misschien kan de Onderwijsraad ook hierover iets gaan zeggen, in het kader van het levenlang ontwikkelen.

“Ton Heerts stelt dat de AD ook past bij de ons omringende landen. “Het is in het Nederlandse stelsel iets nieuws, dat niveau 5 dat tussen mbo 4 en hbo niveau 6 zit. Daar heeft Nederland eigenlijk een soort achterstand ten opzichte van andere Europese landen. Daar moesten wij gewoon nog iets mee. Er was een te strakke knip tussen mbo en hbo. Het heeft dus ook wel een kans, maar het moet ook geen ratjetoe worden. We moeten opletten dat er niet te veel opleidingen komen.”

De voorzitter van de MBO Raad had lovende woorden over de Ad, de positionering en de samenwerking van het hbo met het mbo. Met bovenstaande uitspraak doet hij pioniers bij hogescholen met de Ad echter tekort. Formeel bestaat de Ad al sinds 2006 – en heeft Nederland juist voorop gelopen. Vlaanderen heeft pas volgend jaar in formele zin niveau 5 ('Graduaat'), Duitsland wil helemaal geen niveau 5 in het hbo hebben, en in veel andere landen merkt men nu pas wat wij nu ondervinden nl. dat de Ad een onmisbare schakel is.

De strakke knip - die was er vaak in de behandeling van de aansluiting mbo-hbo vanuit de beweging in het hbo naar het worden van een University (of Applied Sciences). Iedere mbo'er mag in principe naar elke hbo-opleiding, en ook inhoudelijk zijn er wel overeenkomsten. Maar hij heeft gelijk als het erom gaat de Ad vooral ook in te zetten voor de 'vernieuwde emancipatie' van de beroepskolom.

Dat van 'ratjetoe' is niet helder, denken we. Opleidingen die nodig zijn (o.a. omdat het werkveld dat wil), moet je gewoon opzetten. Maar misschien doelde hij op het voorkomen dat gelijk(waardig)e Ad-opleidingen elkaar in een regio gaan beconcurreren. Dat zou wel een mooie oproep zijn.

“Ook minister Van Engelshoven was afgereisd naar Almere om de zaal toe te spreken. Zij was blij dat er eindelijk een onderwijsvernieuwing is die wel warm onthaald wordt door het veld. “Het is mooi om een zaal vol mensen te hebben die de AD een warm hart toedragen. Kijk, onderwijsvernieuwingen kunnen in deze tijd niet op applaus rekenen, maar het mooie is dat dat bij de AD juist wel het geval is. Ik ben er heel trots op dat u er met z'n allen in bent geslaagd om die AD als zelfstandige opleiding goed neer te zetten.”

De Ad is nog maar 10 maanden zelfstandig, maar de transitie van programma naar opleiding is best goed geaccepteerd en aangepakt voor het ontwikkelen van nieuwe opleidingen. Maar ook hier mogen de hogeschoolpioniers vanaf 2006 en met de RAC's vanaf 2011 echt niet worden vergeten.

Maar het voor deze dag verantwoordelijke Ad-Platform heeft hiermee aangetoond dat 'men' niet meer om de Ad heen kan.